

Claims bij levensmiddelen (2)

Voedsel en Waren Autoriteit
Afdeling Signalering en Ontwikkeling
Regio Zuid

(Deel)projectnummer: ZD06D250
Thema Voeding & Gezondheid
oktober 2007

Samenvatting

Per 1 juli 2007 is Verordening nr. 1924/2006 inzake voedings- en gezondheidsclaims voor levensmiddelen van kracht. Ten opzichte van de Nederlandse wetgeving voor 1 juli 2007 zijn er relatief kleine wijzigingen ten aanzien van voedingsclaims, maar worden er hogere eisen gesteld aan het gebruik van gezondheidsclaims.

Voorafgaand aan de inwerkingtreding van de nieuwe regelgeving heeft de VWA in de tweede helft van 2006 het gebruik van voedingsclaims op 79 producten getoetst aan de toen vigerende wetgeving. De meeste voedingsclaims werden gebezigd op de productgroepen dranken (22%), melkproducten (16%) en snoep (11%). Van de onderzochte voedingsclaims waren de meeste (35%) gericht op vet.

Relatief veel claims, op in totaal 52 van de 79 producten, komen voor in een door het Voedingscentrum gehanteerde indeling van 'overige' en 'basis uitzondering' producten. Voor producten in die categorieën wordt geadviseerd deze niet te vaak en in te grote hoeveelheden te consumeren.

In de nieuwe regelgeving voor claims wordt gesteld dat claims alleen mogen worden gebezigd op producten die voldoen aan een nog vast te stellen voedingsprofiel. Mogelijk dat een aantal producten, waarvoor voor 1 juli 2007 nog claims waren toegestaan, dit in de toekomst niet meer mogen.

Er zijn op 11 producten claims aangetroffen die niet konden worden gecategoriseerd in voedings- of gezondheidsclaims. Een voorbeeld van een dergelijke claim is 'gezond genieten'. In de toekomst zullen dit soort claims alleen mogen voorkomen in combinatie met een toegestane gezondheidsclaim.

In dit project zijn 44 overtredingen geconstateerd op 22 verpakkingen van 79 producten. Uit deze resultaten blijkt dat er nog diverse producten niet voldoen aan wetgeving ten aanzien van voedingswaarde-informatie. De VWA zal hieraan blijvend aandacht besteden, de consument moet immers kunnen vertrouwen op juiste voedingswaarde-informatie.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	1
1 Inleiding	3
2 Doel van het project.....	4
3 Werkwijze	5
3.1 Bemonstering en laboratoriumanalyse.....	5
3.2 Beoordeling van de claims	5
4 Resultaten.....	6
4.1 Inventarisatie van aantallen en soorten claims	6
4.2 Claims op 'basis' en 'overige' levensmiddelen, en per productcategorie	6
4.3 Claims op basisproducten.....	9
4.4 Maatregelen	10
5 Discussie	11
6 Conclusie	12

1 Inleiding

Op de etikettering van levensmiddelen verschijnen steeds meer claims (“beweringen”). Onder een claim wordt verstaan: elke boodschap of aanduiding, waarmee gesteld, de indruk gewekt of geïmpliceerd wordt dat een levensmiddel bepaalde eigenschappen heeft. Door claims krijgt de consument dus extra informatie over het levensmiddel, boven op de algemene informatie die verplicht op het etiket moet zijn aangebracht. Claims worden dus vrijwillig door fabrikanten van levensmiddelen vermeld. Uitgangspunt voor het bezigen van claims is dat deze de consument niet mogen misleiden.

Twee belangrijke categorieën claims zijn voedingsclaims en gezondheidsclaims. Een voedingsclaim is een claim die stelt, de indruk wekt of impliceert dat een levensmiddel bepaalde heilzame voedingseigenschappen heeft die zijn toe te schrijven aan de energetische waarde of de nutriënten die het al dan niet levert of bevat, of in verlaagde of verhoogde hoeveelheid levert of bevat. Een gezondheidsclaim is een claim die stelt, de indruk wekt of impliceert dat er een verband bestaat tussen een levensmiddelen categorie, een levensmiddel of een bestanddeel daarvan en de gezondheid.

In Nederland zijn regels ten aanzien van de voedingswaarde-etikettering vastgelegd in het Warenwetbesluit Voedingswaarde-informatie levensmiddelen. Voor gezondheidsclaims bestond voor 1 juli 2007 in Nederland geen specifieke regelgeving, en ook op Europees niveau ontbrak specifieke wetgeving op dit terrein. Wel bestond er vanaf 1998 op initiatief van het Voedingscentrum een vrijwillige gedragscode voor de wetenschappelijke onderbouwing gezondheidseffecten ten behoeve van gezondheidsclaims voor eet- en drinkwaren. Artikel 19 en 20 van de Warenwet verbiedt alle medische claims bij levensmiddelen en de toespeling daarop.

Per 1 juli is Verordening nr. 1924/2006 inzake voedings- en gezondheidsclaims voor levensmiddelen van kracht. In grote lijnen zijn er ten opzichte van de Nederlandse wetgeving voor 1 juli 2007 relatief kleine wijzigingen ten aanzien van voedingsclaims, maar worden er hogere eisen gesteld aan het gebruik van gezondheidsclaims. Medische claims blijven verboden, met uitzondering van de zogenaamde ziekterisicobeperkingsclaims. Hiertoe moet een zeer uitgebreide bewijsvoering voor de claim overlegd worden, die beoordeeld zal worden door de European Food Safety Authority (EFSA). Nieuw is ook dat levensmiddelen waarvoor een claim gebezigd wordt moeten passen binnen een bepaald voedingsprofiel. Hoe het voedingsprofiel er uit gaat zien moet echter nog vastgesteld worden.

In 2005 heeft de VWA een handhavingsactie uitgevoerd waarbij diverse producten met claims zijn onderzocht.

De belangrijkste conclusie was dat verreweg de meest aangetroffen claims voedingsclaims gericht op de (lage) hoeveelheid vet zijn. Er is toen dertien maal opgetreden tegen het oneigenlijk gebruik van claims en ook werd er een medische claim aangetroffen.

In deze rapportage wordt een vervolgactie uit 2006 beschreven.

2 Doel van het project

Doel van het project is monitoring van het gebruik van claims op levensmiddelen en handhaving van wetgeving op het gebied van voedingswaarde-informatie.

3 Werkwijze

3.1 Bemonstering en laboratoriumanalyse

Bemonsteringen werden in mei 2006 uitgevoerd aan de hand van een protocol. Bij de bemonstering lag de nadruk op voedingsclaims met betrekking tot vet, suiker en energie, maar ook voor andere voedingsstoffen met claims konden producten meegenomen worden. Van ieder product werden drie exemplaren bemonsterd, één voor beoordeling en categorisering van de claims, en twee voor laboratoriumanalyses. De analyses werden uitgevoerd om te toetsen of de op het etiket vermelde hoeveelheden voedingsstoffen overeenkwamen met de hoeveelheden aanwezig in een product, en om door middel van de analyses te bekijken of de wettelijke eisen ten aanzien van voedingsclaims opgevolgd werden.

3.2 Beoordeling van de claims

De gegevens van de beoordeling van de claims door controleurs en de resultaten van de laboratoriumanalyses werden verzameld en verwerkt tot een totaaloverzicht.

De verschillende claims werden onderverdeeld in drie categorieën: voedingsclaims, gezondheidsclaims en 'overige' claims. Overige claims zijn claims die niet lijken te vallen in de categorie voedingsclaims of gezondheidsclaims.

De bemonsterde producten met claims werden ingedeeld in 'basis' en 'overige', conform de systematiek van de Voedingscentrum. Basisvoedingsmiddelen zijn groepen voedingsmiddelen met een hoge voedingsstoffendichtheid, die in het Nederlandse voedingspatroon van belang zijn voor de voorziening van microvoedingsstoffen. Dranken hebben geen hoge voedingsstoffendichtheid, maar zijn wel van belang voor de vochtvoorziening. Daarom worden ze ook tot de basisvoedingsmiddelen gerekend. Overige voedingsmiddelen zijn groepen voedingsmiddelen met een veelal lagere voedingsstoffendichtheid, die in de praktijk van minder belang zijn voor de voorziening van microvoedingsstoffen.

Binnen 'basis' en 'overige' bestaan diverse productcategorieën, bijvoorbeeld brood (basis) en koek en gebak (overige). Elke productcategorie binnen 'basis' is ingedeeld in drie subgroepen. Criteria voor de indeling van subgroepen zijn de hoeveelheid verzadigd vet en vezels (zie website Voedingscentrum):

- subgroep A, 'bij voorkeur': producten die een positieve invloed hebben op het realiseren van een voeding die voldoet aan de aanbevelingen ter preventie van chronische ziekten
- subgroep B, 'middenweg': producten die neutraal zijn bij het realiseren van een voeding die voldoet aan de aanbevelingen ter preventie van chronische ziekten
- subgroep C, 'bij uitzondering': producten die een negatieve invloed hebben bij het realiseren van een voeding die voldoet aan de aanbevelingen ter preventie van chronische ziekten.

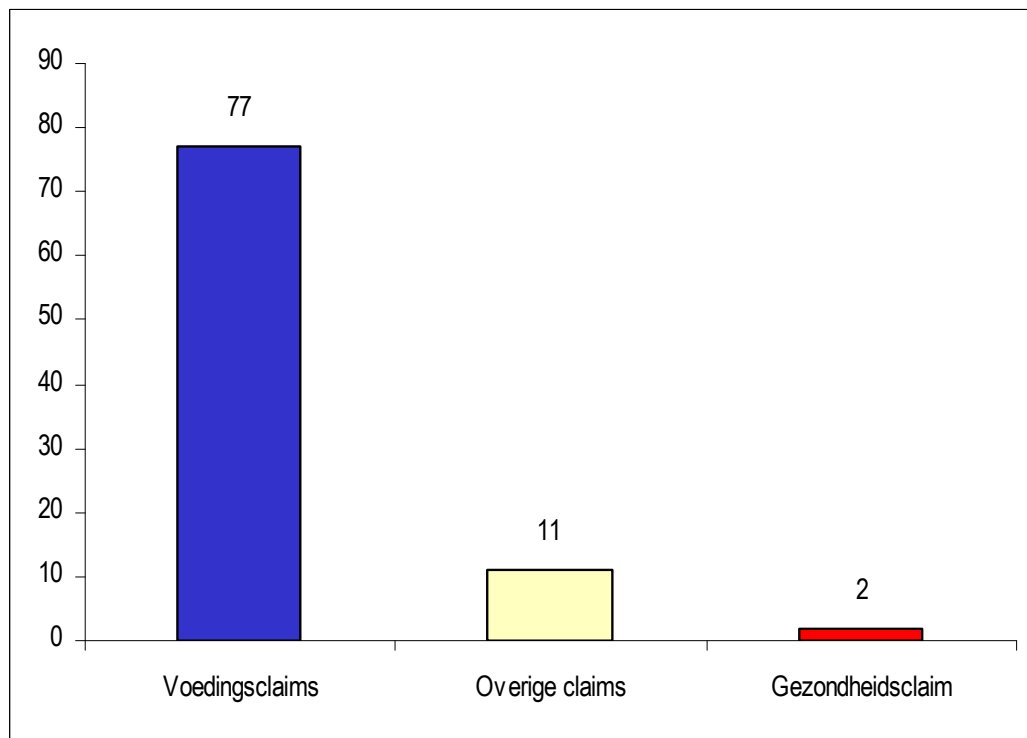
Het Voedingscentrum heeft ook subcategorieën vastgesteld voor 'overige' levensmiddelen. Deze indeling is gemaakt op basis van de energetische waarde per portie. Hierop wordt in deze rapportage verder niet ingegaan.

4 Resultaten

4.1 Inventarisatie van aantallen en soorten claims

In dit project werden door controleurs van de VWA in totaal 79 verschillende producten bemonsterd waarop één of meerdere claims waren aangebracht. In figuur 1 wordt het aantal producten met respectievelijk één of meerdere voedingsclaims, één of meerdere overige claims en twee gezondheidsclaims weergegeven.

Figuur 1. Aantallen producten met claims (n=79)



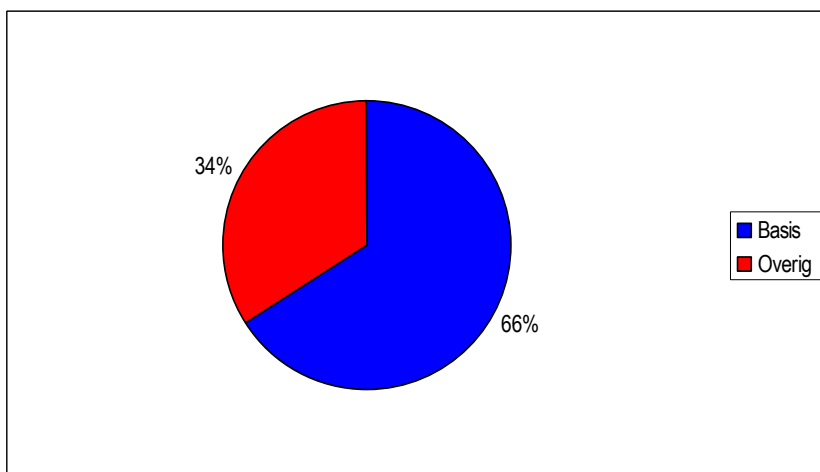
In figuur 1 is te zien dat op 77 verpakkingen één of meerdere voedingsclaims voorkwamen. Voorbeelden van aangetroffen voedingsclaims zijn: 'low fat', 'light', en 'bevat geen toegevoegde suikers'. In totaal zijn er 135 voedingsclaims aangetroffen.

Op 11 producten werden overige claims aangetroffen zoals 'gezond genieten' en 'lekker voor de lijn'. In totaal werden er 17 verschillende overige claims gevonden. Daarnaast werden er twee gezondheidsclaims gevonden: "helpt hart en bloedvaten gezond te houden" en "past in een cholesterolverlagend dieet".

4.2 Claims op 'basis' en 'overige' levensmiddelen, en per productcategorie

Om verder inzicht te krijgen op welke soort producten claims voorkomen, zijn producten ingedeeld volgens de systematiek van het Voedingscentrum in 'basis/overig' en de verschillende bijbehorende productgroepen. In figuur 2 worden de producten met claims ingedeeld in 'basis' en 'overige' levensmiddelen, terwijl in figuur 3 het aantal producten met claims naar voorkomen in productcategorieën wordt weergegeven.

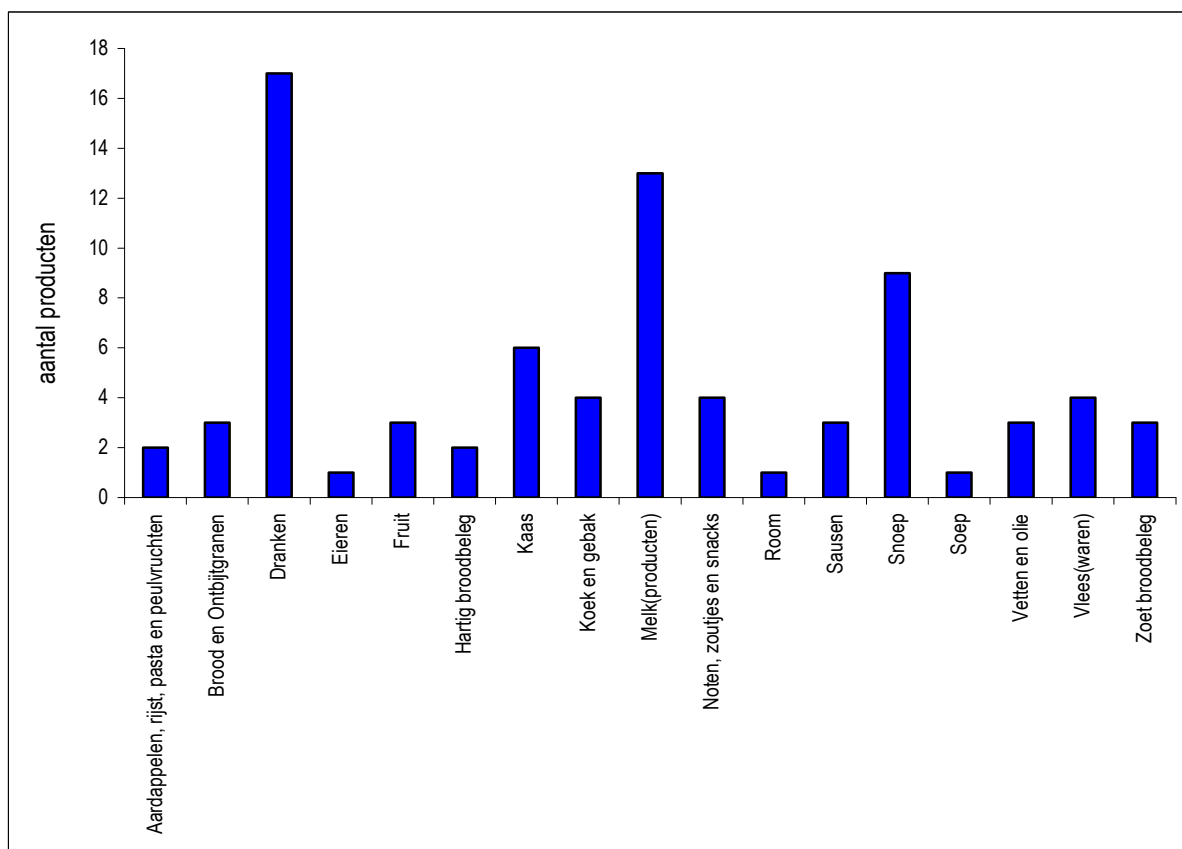
Figuur 2. Producten ingedeeld in 'basis/overig' (N=79)



In figuur 2 is te zien dat ruim tweederde (52 van de 79 producten) van de bemonsterde levensmiddelen met claims in de categorie 'basis' valt.

Figuur 3 laat het aantal producten met één of meerdere claims per productgroep zien. In deze figuur zijn zowel de basisproductgroepen (bijvoorbeeld brood, fruit, melkproducten) als de overige productgroepen (bijvoorbeeld snacks, snoep, noten en zoutjes) weergegeven.

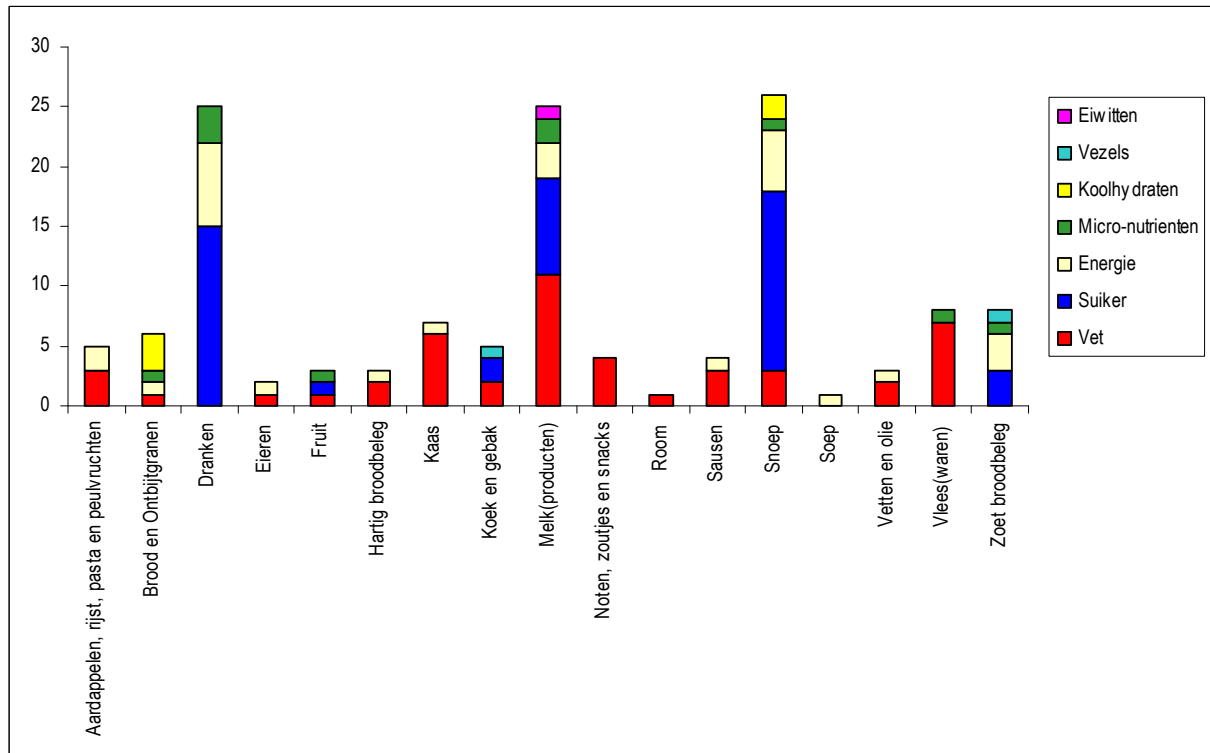
Figuur 3. Aantal producten per productgroep met één of meerdere claims.



Uit figuur 3 blijkt dat de meeste claims voorkomen op basisproductgroepen dranken (17) en (melk)producten (13) en in de overige productgroep snoep (9).

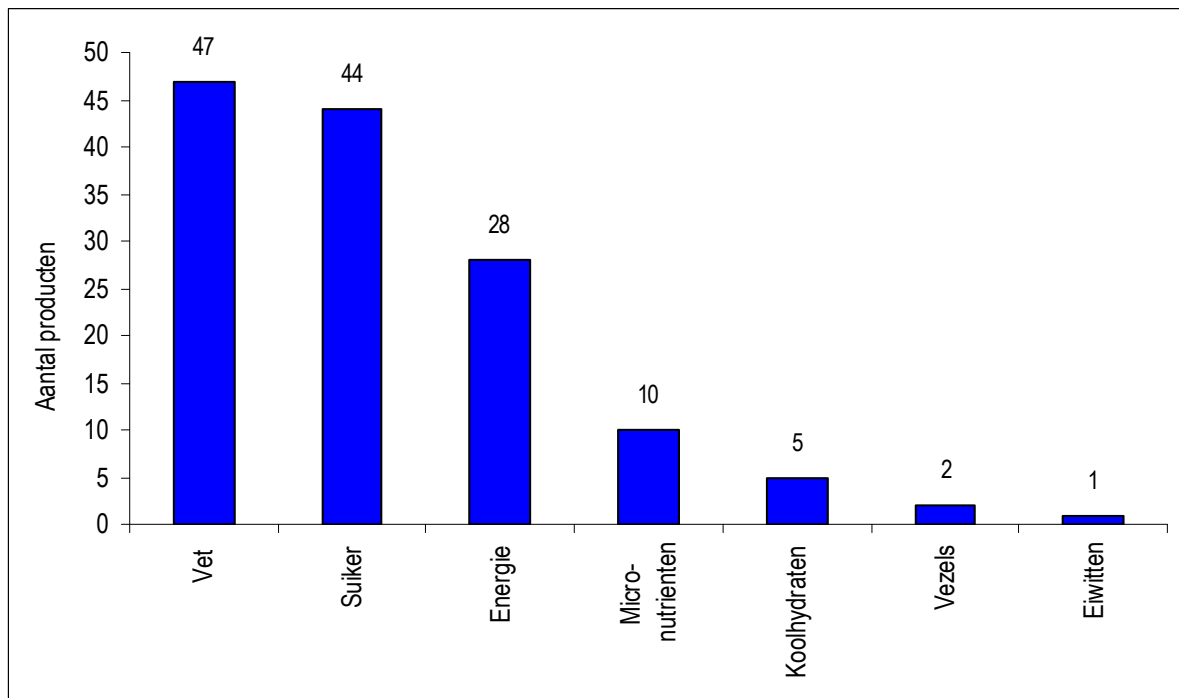
Zoals eerder aangegeven zijn er op 75 producten 135 voedingclaims aangetroffen. Figuur 4 geeft een beeld van het aantal voedingsclaims per productgroep onderverdeeld in claims ten aanzien van vet, suiker, energie, micronutriënten, koolhydraten, vezels en eiwitten.

Figuur 4. Aantal voedingsclaims per productgroep onderverdeelt naar nutriënt of energie waar de claim op gericht is.



Uit figuur 4 blijkt dat bij de productgroepen drank, melkproducten en snoep, waar de meeste claims aangetroffen werden, gericht zijn op suiker en vet. In figuur 5 wordt het totaal aantal claims per nutriënt of energie waar ze op gericht zijn weergegeven.

Figuur 5. Aantal producten met voedingsclaims onderverdeeld naar categorie waarop ze gericht zijn.

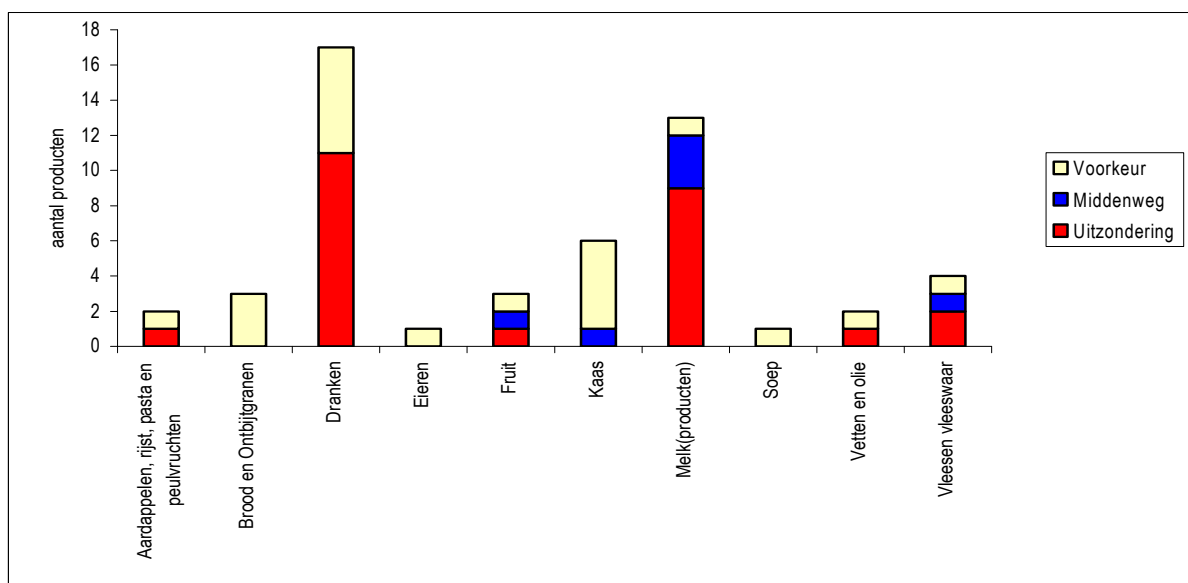


De meeste claims (47 van de 135 (35%)) hebben betrekking op vet. Voorbeelden hiervan zijn: 33% vet, slechts 7% vet, weinig verzadigd vet, fat free. Na vet waren de meeste claims gericht op suiker en energie. Claims gericht op micro-nutriënten (vitaminen en mineralen) kwamen tien keer voor. Voorbeelden van voedingsclaims gericht op koolhydraten die vijf keer voorkwamen zijn o.a. “low carbs” en past in een koolhydraatarm dieet. De tekst van de voedingsclaim gericht op eiwit was “bron van eiwitten”.

4.3 Claims op basisproducten.

Ruim tweederde (52) van de producten met een claim valt in de categorie “basis”.

Figuur 6. Aantal basisproducten met één of meerdere claims uitgesplitst per subgroep ‘voorkeur’, ‘middenweg’ en ‘uitzondering’.



Zoals beschreven in de werkwijze kunnen producten uit de categorie 'basis' worden onderverdeeld in subgroepen 'voorkeur', 'middenweg' en 'uitzondering'. In figuur 6 wordt het aantal producten met één of meerder claims per subgroep weergegeven.

Uit figuur 6 kan worden geconcludeerd dat ongeveer de helft (25 van de 52) van de producten met één of meerder claims in de categorie 'bij uitzondering' van de basisproducten valt. Voorbeelden van producten met claims die in deze productgroep vallen zijn salami, chocoladevla, vruchtendrank en patat. Van de beoordeelde producten met claims vallen er 21 in de subgroep 'voorkeur' en 6 onder 'middenweg'.

4.4 Maatregelen

Op 22 van de 79 bemonsterde producten werden in totaal 44 overtredingen geconstateerd. Hiervoor zijn waarschuwingen verstuurd aan de producenten van die producten. Het waren vrijwel allemaal overtredingen van het Warenwetbesluit Voedingswaarde-informatie levensmiddelen (voor 1 juli 2007) en het Warenwetbesluit Etikettering van levensmiddelen.

Bij tien van de producten was de voedingswaardedeclaratie onvolledig of ontbrak helemaal. Vijf maal werd er een claim gemaakt over een verminderde energetische waarde, terwijl deze producten niet de vereiste 33% minder energie leverden ten opzichte van een vergelijkbaar product (in de nieuwe claimsverordening is dit 30%). Op drie producten werd een claim gebruikt gericht op het lage vetgehalte. Hier werd een vetgehalte vermeld dat hoger was dan 5%, terwijl beweringen over het lage vetgehalte alleen waren toegestaan indien het vetgehalte lager is dan 5% (in de nieuwe claimsverordening is de claim "vetarm" toegestaan als het vetgehalte van het product maximaal 3 g/100g voor vaste stof of 1,5 g/100 ml voor vloeibare stoffen bedraagt). Ook werden er vermeldingen gedaan over het verminderd vetgehalte van het product. Dit is alleen toegestaan indien het product minder dan 33% vet levert ten opzichte van een vergelijkbaar product (in de nieuwe claimsverordening is dit 30%). Dit was bij twee producten niet het geval.

Twee maal werd er een onjuiste claim gemaakt over het gehalte aan mineralen: de producten bevatten per redelijk geachte dagconsumptie niet het vereiste minimum van 20% van Aanbevolen Dagelijkse Hoeveelheid (ADH). Voor vitamines, waarvoor ook tenminste 20% van de ADH in een product aanwezig moet zijn per redelijk geachte dagconsumptie, werd één onjuiste claim aangetroffen (in de nieuwe claimsverordening dient voor de claim "rijk aan" vitamines/mineralen 30% van de ADH aanwezig te zijn in 100g/ml of per verpakking als die verpakking één portie bevat). Tenslotte werd in vier gevallen de voedingswaardedeclaratie niet in de Nederlandse taal vermeld.

5 Discussie

Uit de resultaten van dit project blijkt dat er bij 22 van de 79 bemonsterde producten (28 %) dusdanige afwijking(en) geconstateerd werden dat dit leidde tot een maatregel. Ten opzichte van het project uit 2005, waarin 18 maatregelen werden genomen na controle van 175 monsters, is dit een kleine toename van het aantal maatregelen, maar de steekproeven uit beide jaren kunnen niet met elkaar worden vergeleken. Uit deze resultaten blijkt dat er nog diverse producten niet voldoen aan wetgeving ten aanzien van voedingswaarde-informatie, en dat de VWA daarom hieraan blijvend aandacht zal besteden. De consument mag immers niet misleid worden: de consument die bewust een product kiest met bijvoorbeeld minder vet of calorieën moet ook daadwerkelijk minder vet of calorieën binnenkrijgen.

Met ingang van 1 juli 2007 is de Verordening EG) Nr. 1924/2006 inzake voedings- en gezondheidsclaims voor levensmiddelen van kracht. De nationale regelgeving op het gebied van voedingswaarde-informatie komt hiermee te vervallen. Uitgangspunt voor de VWA is dat nieuwe producten vanaf 1 juli 2007 aan de Verordening moeten voldoen. Nieuwe producten zijn producten die na 1 juli 2007 zijn geëtiketteerd en nieuw in de handel worden gebracht. Voor 'oude' producten die reeds langer op de markt zijn gelden diverse overgangstermijnen.

Op relatief veel producten die volgens de criteria van het Voedingscentrum worden gecategoriseerd onder 'overige' en 'uitzondering basis' (in totaal 52 producten) werden claims gebezigd. Volgens Verordening 1924/2006 mogen op een aantal uitzonderingen na claims alleen worden gebezigd als het product voldoet aan een zogenaamd voedingsprofiel. Hoe dit voedingsprofiel er uit gaat zien is nog onderwerp van discussie. Het kan niet worden uitgesloten dat een aantal producten uit de categorieën 'overige' en 'uitzondering basis' in de toekomst geen claims meer mogen voeren of bijvoorbeeld aan moeten geven wanneer één enkel nutriënt het voedingsprofiel overschrijdt.

In artikel 10 lid 3 van de Verordening 1924/2006 wordt gesteld dat verwijzingen naar algemene, niet-specifieke voordelen van een nutriënt of een levensmiddel voor de algemene gezondheid of voor het welzijn op het gebied van gezondheid alleen zijn toegestaan indien zij gepaard gaan met een specifieke gezondheidsclaim die is opgenomen in één van de lijsten die bedoeld zijn in artikelen 13 en 14 van de verordening. Daarmee zullen sommige claims die in dit project als 'overig' zijn gecategoriseerd in elk geval alléén mogen voorkomen op producten waarvoor ook een gezondheidsclaim wordt gebezigd. Andere 'overige' claims kunnen verplichte vermeldingen zijn in het kader van allergenen (glutenvrij) of niet verplichte vermeldingen met betrekking tot producteigenschappen ('met vruchtensap')

6 Conclusie

In de markt werden nog steeds producten aangetroffen die niet voldeden aan de op dat moment vigerende wetgeving voor het bezigen van voedingsclaims. In dit project werden 44 overtredingen geconstateerd op 22 verpakkingen van 79 producten.

Van de onderzochte voedingsclaims waren de meeste (35%) gericht op vet. Relatief veel claims (in totaal 52 van de 79 producten uit de categorieën 'overige' en 'basis uitzondering') werden aangetroffen op producten waarvan door het Voedingscentrum geadviseerd wordt deze niet te vaak en in te grote hoeveelheden te consumeren.

Voor claims geldt vanaf 1 juli 2007 Verordening 1924/2006 inzake voedings- en gezondheidsclaims. Hierin wordt gesteld dat claims alleen mogen worden gebezigd op producten die voldoen aan een nog vast te stellen voedingsprofiel. Mogelijk dat een aantal producten waarvoor nu nog claims toegestaan zijn dit in de toekomst niet meer mogen.

Een aantal claims uit de categorie 'overige', zullen in de toekomst alleen mogen voorkomen in combinatie met een toegestane gezondheidsclaim.